

NOMINANTI CENY PŘEDSEDY GA ČR 2026

O GRANTOVÉ AGENTUŘE ČESKÉ REPUBLIKY

CENA PŘEDSEDY GA ČR V ČÍSLECH

ÚVODNÍ SLOVO PŘEDSEDY

CENA PŘEDSEDY GA ČR 2026

Z 15 nominantů bylo vybráno 5 laureátů
Ceny předsedy GA ČR.

Technické
vědy

prof. Dr. Ing. **Michal Bednařík**
České vysoké učení technické v Praze, Fakulta elektrotechnická
**Pokročilé metody řízení zvukových a elastických
vlnových polí: akustické černé díry, metamateriály
a funkčně gradované materiály**

doc. RNDr. **Jiří Šíma**, DrSc.
Ústav informatiky AV ČR, v. v. i.
AppNeCo: Aproximativní neurovýpočty

Vědy
o neživé
přírodě

prof. RNDr. **Jiří Podolský**, CSc., DSc.
Univerzita Karlova, Matematicko-fyzikální fakulta
**Pokročilé techniky aplikované na přesné
prostoročasy s černými dírami a gravitačními vlnami**

Mgr. **Aleš Urban**, Ph.D.
Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta životního
prostředí
**Vztahy mezi počasím, epidemiemi a sezónním
chodem úmrtnosti**

Lékařské
a biologické
vědy

Mgr. **Jarmila Hnilicová**, Ph.D.
Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
**Nové regulační RNA interagující s bakteriálním
transkripčním systémem**

Mgr. **Martin Balašík**, Ph.D.
Fyziologický ústav AV ČR, v. v. i.
**Nové mechanismy synaptogeneze - izoformy genu
CRMP2 při tvorbě a prořezávání dendritických trnů**

Společenské
a humanitní
vědy

Matej Drobňák, Ph.D.
Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta
**Naturalizovaný inferencialismus: Krok směrem
k sociálně-normativní pragmatice**

Mgr. **Ivan Čížmář**, Ph.D.
Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.
**Centrální aglomerace Němčice nad Hanou.
Interdisciplinární výzkum klíčové lokality doby
laténské na Moravě**

Zemědělské
a biologicko-
environmentální
vědy

Mgr. **Karel Janko**, Ph.D.
Ústav živočišné fyziologie a genetiky AV ČR, v. v. i.
**Asexualitou k polyploidii: evoluce klonálních genomů
a jejich interakce s prostředím**

doc. RNDr. **Eduard Kejnovský**, CSc.
Biofyzikální ústav AV ČR, v. v. i.
**Jak rostlinné transposony přispívají ke „genomové
krajině“ a organizaci interfázního jádra**

Grantová agentura České republiky financuje projekty
základního výzkumu ve všech vědních oblastech. Každý
rok podpoří stovky výzkumných projektů, a to na základě
několikastupňového transparentního výběrového procesu.
Vypisovány jsou také speciální výzvy zaměřené na excelentní
výzkum, mezinárodní spolupráci nebo podporu mladých
vědců.

21 000+
podpořených
projektů

300+
zapojených
institucí

400+
tuzemských odborníků
posuzuje projekty

33
let tradice

www.GACR.cz

100 000 Kč
finanční odměna
pro každého laureáta

105
doposud oceněných
laureátů

5
oceněných
každý rok

2003
začátek tradice udílení

Cena předsedy GA ČR je každoročně udělována jako
ocenění mimořádných výsledků dosažených při řešení
grantových projektů dokončených v předchozím
kalendářním roce.

Vážené příznivkyne a příznivci vědy,

letošní, již třiačtyřicáté udílení Ceny předsedy
GA ČR ukazuje, jak výrazně je česká věda propojena
s mezinárodním vědeckým prostředím. Hned tři
z pěti letošních laureátů a laureátek jsou vědci
a vědkyně, kteří do České republiky přišli ze
zahraničí. Je to důkaz toho, že české výzkumné
prostředí dokáže přitahovat špičkové vědkyně
a vědce a vytvářet jim podmínky pro dosahování
mimořádných výsledků.

Vůbec poprvé letos cenu získává také řešitelka
projektu POSTDOC INDIVIDUAL FELLOWSHIP.
Díky tomuto grantu mohla uskutečnit významnou
část svého výzkumu na University of Cambridge
a následně se vrátit do České republiky, kde zakládá
vlastní výzkumný tým. Její ocenění ukazuje význam
mezinárodní mobility pro rozvoj vědecké kariéry
i českých výzkumných institucí.

Gratulace patří všem letošním laureátům. Výstupy
jejich projektů patří k nejlepším výsledkům základního
výzkumu v České republice a potvrzují, že česká věda
je plnohodnotnou součástí světového výzkumného
prostoru.

prof. MUDr. Mgr. **Milan Jirsa**, CSc.

TECHNICKÉ VĚDY

Ing. **Petr Sedlák**, Ph.D.

Ústav termomechaniky AV ČR, v. v. i.

„Toto ocenění vnímám jako odměnu pro celý tým – jako uznání jejich odvahy pustit se do vývoje nových experimentálních a teoretických konceptů, vědeckého zápalu a schopnosti vést výzkum, který inspiruje širší vědeckou komunitu doma i v zahraničí. GA ČR v tom svou podporou sehrála významnou roli.“

Jak si materiál pamatuje tvar: nový objev v Nitinolu

Oceněný projekt představuje nový pohled na Nitinol – slitinu niklu a titanu, která si umí „pamatovat“ tvar. Když se ohne nebo stlačí, dokáže se za určitých podmínek vrátit zpět. Díky tomu se používá především v medicíně, například při výrobě stentů.

Aby však mohla taková součástka správně fungovat, je nejprve potřeba jí požadovaný tvar nastavit. To se děje plastickou deformací, tedy trvalým přetvořením materiálu. Právě tento krok byl dlouho záhadou: Nitinol se deformuje překvapivě snadno, přestože by podle běžných představ měl být spíše křehký.

Projekt ukázal, že za touto výjimečnou tvárností stojí dosud neznámý mechanismus. Vědci jej nazvali „kinking“ – podle spojení dvou známých způsobů deformace kovů. Objev pomáhá lépe pochopit, proč je Nitinol tak mimořádný, a může přispět k jeho dalšímu a spolehlivějšímu využití.

VĚDY O NEŽIVÉ PŘÍRODĚ

Mgr. **Soňa Krajčovičová**, Ph.D.

Univerzita Palackého v Olomouci

„Podpora GA ČR mi umožnila získat v zahraničí zkušenosti, které zásadně ovlivnily mou vědeckou dráhu. Cena je pro mě velkou motivací dál dávat vědě maximum, zvlášť nyní, kdy zakládám vlastní výzkumnou skupinu v Česku a chci do ní přenést zkušenosti i nadšení získané během svého působení v Anglii.“

Jak proměnit peptidy v přesnější nástroje pro biologii a medicínu

Peptidy jsou krátké řetězce aminokyselin, které dokážou přesně rozpoznávat důležité biologické cíle. Díky tomu představují atraktivní výchozí látky pro vývoj nových léčiv i nástrojů pro studium biologických procesů. Jejich širší využití však často komplikuje nízká stabilita nebo obtížný průnik do buněk.

V oceněném projektu vyvinula Soňa Krajčovičová nové chemické metody, které fungují jako molekulární „sponky“. Umožňují peptidy zpevňovat, označovat nebo k nim přesně připojovat další funkční molekuly, a tím cíleně měnit jejich vlastnosti. Pomocí těchto metod připravila mimo jiné „sponkovaný“ peptid schopný působit uvnitř buněk a vyvinula také postup pro stabilní propojení peptidů a proteinů s protilátkami.

Protilátky mohou sloužit jako velmi přesné naváděcí molekuly, které rozpoznají konkrétní biologické cíle nebo typy buněk. Vyvinuté chemické nástroje tak rozšiřují možnosti studia biologických procesů zejména v oblasti výzkumu rakoviny a metabolických poruch a do budoucna mohou přispět k vývoji nové generace cílených léčiv.

LÉKAŘSKÉ A BIOLOGICKÉ VĚDY

M.Sc. **Pavel Flegontov**, Ph.D.

Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

„Ceny si velmi vážím a chápu ji nejen jako ocenění práce našeho týmu, ale také jako uznání archeogenetiky, která si v českém výzkumném prostředí postupně buduje své místo. Podpora GA ČR nám umožňuje rozvíjet nové přístupy ke studiu lidské minulosti a zapojovat se do výzkumu na mezinárodní úrovni.“

Když mapa DNA klame: nové metody zpřesňují obraz lidské minulosti

Archeogenetika – a zejména výzkumy starobylé lidské DNA – zažily v posledních 15 letech obrovský boom. Počet vědeckých prací v této oblasti exponenciálně roste a mnohé z nich přitahují pozornost veřejnosti, avšak vývoj spolehlivých metod zůstává pozadu.

Oceněný projekt zahrnoval vývoj nového softwaru a realistické simulace klíčových událostí v lidských dějinách, jako je šíření Indoevropanů po Eurasii přibližně před pěti až šesti tisíci lety. Pavel Flegontov využil přístupy vyvinuté v rámci projektu také ke studiu dávné historie národů mluvících uralskými a jenisejskými jazyky a k výzkumu středověkých migrací Maďarů.

Vědci přispěli ke zvýšení spolehlivosti výzkumu starobylé lidské DNA a ukázali, že populární metody, které rekonstruují mísení lidských populací, a automatizované průzkumy mohou někdy přinést přesvědčivé, ale nesprávné odpovědi.

SPOLEČENSKÉ A HUMANITNÍ VĚDY

Sebastian Ottinger, Ph.D.

CERGE-EI

„Těší mě, že byl oceněn výzkum otázek, které jsou stejně důležité dnes jako v minulosti: nakolik záleží na lídrech, kdy je dokážou omezit instituce, jak elity ovlivňují veřejnou debatu a jak se šíří demokratické myšlenky. Byl to můj první grant GA ČR po příchodu do Česka a cenu vnímám i jako povzbuzení k dalšímu výzkumu.“

Kdo opravdu mění dějiny? Vládcí, instituce i obyčejní lidé

Projekt ukazuje, že zásadní společenské změny nevznikají jen díky velkým osobnostem a vládcům, ale také působením institucí, médií a šířením nových myšlenek.

Odpovědi hledal Sebastian Ottinger v historických datech z Evropy a Spojených států. Výsledky potvrzují, že schopnosti panovníků měly skutečný dopad na výkonnost a prosperitu států: vládcí pocházející z blízkých příbuzenských svazků bývali méně schopní a jejich státy si vedly hůře. Tam, kde jejich moc omezovaly parlamenty a další instituce, byly však negativní důsledky zmírněny.

Projekt zároveň odhaluje, jak politické elity využívaly média k šíření propagandy a upevňování své moci. Ukazuje také, jak se demokratické a revoluční myšlenky šířily mezi lidmi a překračovaly hranice států.

Výzkum tak přispívá k zodpovězení hlavních otázek politické ekonomie a ekonomických dějin: kdo mění společnost a za jakých podmínek?

ZEMĚDĚLSKÉ A BIOLOGICKO-ENVIRONMENTÁLNÍ VĚDY

Mgr. **Tomáš Větrovský**, Ph.D.

Mikrobiologický ústav AV ČR, v. v. i.

„Tohoto ocenění si velmi vážím. Chápu ho jako uznání práce celého našeho týmu i významu výzkumu světa hub, který zůstává z velké části skrytý. Zároveň je pro mě motivací dál propojovat mikrobiologii, bioinformatiku a otevřená data a lépe poznávat, jak houby ovlivňují fungování ekosystémů.“

Odhalování skrytého světa hub: klíč k budoucnosti půdy, ekosystémů a krajiny

Houby nejsou jen plodnice v lese. V půdě tvoří skrytý svět, který pomáhá rostlinám získávat živiny, rozkládá odumřelou hmotu a ovlivňuje úrodnost půdy, zdraví ekosystémů i produkci potravin. Některé houby a jim příbuzné organismy však mohou být i nebezpečnými patogeny rostlin.

Oceněný projekt mapuje, kde se vybrané houby vyskytují, jak rozmanitá jsou jejich společenstva a jaké dopady na ně má lidská činnost, včetně změny klimatu a proměn využívání krajiny.

Tým propojil data z moderního sekvenování DNA a světových databází, včetně vlastní databáze GlobalFungi, a pomocí bioinformatických metod odhalil hlavní faktory určující rozšíření hub a zlepšil předpovědi jejich budoucích změn.

Výsledky projektu pomáhají pochopit neviditelnou, ale zásadní část přírody, na níž závisí stabilita ekosystémů, zemědělství i lesnictví.